تعریف اصطلاحات و مفاهیم

قرنطینه: عبارت است از انجام عملیات ایزوله و محدود کردن اجباری به منظور جلوگیری از فراگیر شدن یک عامل خسارت‌زا.

عوامل خسارت‌زا و قرنطینه‌ای: آفات، بیماری‌ها و علف‌های هرز زیان‌آور هر کشور که بومی آن سرزمین نباشد، عوامل زنده خسارت‌زا و قرنطینه‌ای آن کشور نام دارد.

آفت قرنطینه‌ای: آفتی با توانایی بالقوه ایجاد خسارت اقتصادی برای ناحیه‌ای در معرض خطر که آن آفت قبلاً در آنجا وجود نداشته و یا در صورت وجود انتشار آن وسیع نبوده و رسماً تحت کنترل قرار داشته باشد.

بیماری قرنطینه‌ای: بیماری با توانایی بالقوه ایجاد خسارت اقتصادی برای ناحیه‌ای در معرض خطر که آن آفت قبلاً در آنجا وجود نداشته و یا در صورت وجود انتشار آن وسیع نبوده و رسماً تحت کنترل قرار داشته باشد.

مراکز قرنطینه گیاهی: ایستگاهی رسمی برای نگهداری گیاه و تولیدات گیاهی در قرنطینه.

عوامل قرنطینه خارجی: عوامل خسارت‌زای گیاهی خارجی تا زمانی که وارد کشور نشده‌اند و یا تازه وارد شده باشند عوامل قرنطینه خارجی نام دارند.

عوامل قرنطینه داخلی: عوامل خسارت‌زای خارجی وارد شده به کشور (مقصد) چنانچه در محل‌هایی کم و بیش انتشار یافته باشند و نتوان از خسارت و یا گسترش آن‌ها جلوگیری نمود، عوامل قرنطینه داخلی نامیده می‌شوند.

ضوابط قرنطینه: مجموعه قوانین و مقررات رسمی موجود برای اعمال قرنطینه.

کنترل: سرکوب، ایجاد محدودیت و یا ریشه‌کنی جمعیت یک آفت یا بیماری.

ردیابی: عملیاتی دنباله‌دار برای بررسی خصوصیات جمعیت یک آفت یا بیماری.

محموله وارداتی: حجمی از گیاه، تولید گیاهی یا محموله‌های دیگر که از کشوری خارجی به داخل کشور وارد می‌گردد.

محموله صادراتی: حجمی از گیاه، تولید گیاهی یا محموله‌های دیگر که از داخل کشور به کشوری خارجی صادر می‌گردد.

محموله ترانزیتی: حجمی از گیاه، تولید گیاهی یا محموله‌های دیگر که از قلمرو کشوری بدون آنکه وارد آن کشور شود و یا در آن کشور در معرض آلودگی توسط عوامل خسارت‌زا قرار گیرد عبور کند.

گواهی بهداشت: سندی رسمی که وضعیت بهداشت گیاهی محموله‌های کشاورزی در آن بر اساس الگوهای گواهی‌های کمیسیون بین‌المللی حفظ نباتات صادر شده است.

ضدعفونی: روندی که یک محموله طی آن با مواد مجاز آلودگی‌زدایی می‌گردد.

شرکت‌های مجاز ضد عفونی: شرکت‌هایی که مجوز ضد عفونی محموله‌های کشاورزی را دارند.

آفات عمومی: آفاتی که شامل جوندگان و انواع ملخ‌ها می‌باشند و کنترل این آفات بر عهده دولت می‌باشد و مبارزه با آن‌ها رایگان صورت می‌گیرد.

آفات همگانی: آفاتی مانند سن غلات که دولت نقش حامی و هدایت‌کننده را داراست و انجام عملیات مبارزه و پرداخت هزینه‌های آن به عهده کشاورز است.

آفات کشاورزی: به جانورانی گفته می‌شود که با ازدیاد آن‌ها در مزرعه و استفاده مستقیم یا غیرمستقیم آن‌ها از محصول باعث کاهش کمی یا کیفی محصول می‌گردند.

بیماری گیاهی: بیماری‌هایی که توسط عواملی مانند قارچ، ویروس، باکتری و . . . در گیاه ایجاد شده و موجب تضعیف و یا از بین رفتن گیاه شده و در نهایت موجب کاهش کمی یا کیفی محصول می‌گردند.

علف‌های هرز: به گروهی از گیاهان گفته می‌شود که ناخواسته در زمین‌های کشاورزی رشد می‌کند و با رقابت با گیاه اصلی به کمیت و کیفیت آن آسیب می‌زند.

مبارزه با آفت کشاورزی: درجه‌ای از مدیریت آفت کشاورزی می‌باشد که در آن آفت کشاورزی به حدی می‌رسد که برای گیاه مزاحمتی پدید نیاید و باعث کاهش محصول و مانع عملیات زراعی نشود.

مبارزه با بیماری گیاهی: درجه‌ای از مدیریت بیماری گیاهی می‌باشد که در آن بیماری گیاهی به حدی می‌رسد که برای گیاه مزاحمتی پدید نیاید و باعث کاهش محصول و مانع عملیات زراعی نشود.

مبارزه با علف‌های هرز: درجه‌ای از مدیریت علف‌های هرز می‌باشد که در آن جمعیت علف‌های هرز به حدی می‌رسد که برای گیاه مزاحمتی پدید نیاید و باعث کاهش محصول و مانع عملیات زراعی نشود.

مبارزه زراعی و مکانیکی: اجرای عملیات زراعی منظم و به‌موقع نظیر شخم دیر وقت پاییزه، یخ آب زمستانه، تقویت زمین توسط کودهای مختلف و مناسب، انتخاب ارقام مقاوم، تعیین زمان کاشت مناسب، رعایت برنامه آیش و تناوب، اجرای روش‌های مناسب کاشت و رعایت فاصله بین خطوط و بوته‌ها، آبیاری به موقع و کافی و بالاخره دفع علف‌های هرز مزرعه و

اطراف آن جهت پیشگیری از خسارت و یا از بین بردن بسیاری از آفات، سوزاندن بقایای گیاهی و محصولات آفت زده، ضد عفونی بذور آلوده به نماتد به وسیله آب گرم، همچنین جمع‌آوری بعضی از آفات به هنگام اجرای شخم و از بین بردن آنها که می‌توان با کمک این روش‌ها کانون‌های آلودگی و بسیاری از آفات را نابود ساخت.

ضد عفونی بذر: روندی که طی آن بذوری که برای تکثیر مورد استفاده قرار می‌گیرند با مواد مجاز، آلودگی‌زدایی می‌گردند.

شبکه‌های مراقبت و پیش‌آگاهی: شبکه‌هایی که وظیفه نظارت بر اجرای طرح تضمین کیفیت و سلامت محصولات کشاورزی را بر عهده دارند و شامل ناظرینی هستند که این ناظرین در حقیقت شبکه‌های مراقبت و پیش‌آگاهی بوده که تحت نظارت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی، مدیریت‌های حفظ نباتات استانی و نظارت عالی سازمان حفظ نباتات عمل می‌کنند. ناظرین مرتبط با تولید محصول سالم، کارشناسانی آموزش دیده به ویژه در اصول و روش‌های اجرای مدیریت تلفیقی آفات می‌باشند.

مبارزه بیولوژیک: استفاده از عوامل زنده علیه عوامل خسارت‌زا در محصولات کشاورزی.

مبارزه غیرشیمیایی: به کلیه روش‌ها و ادواتی از قبیل تله‌ها، کارت‌ها، نوارهای رنگی، مواد، جلب‌کننده‌ها، دورکننده‌ها و غیره اطلاق می‌شود که غیر سمی بوده و در کنترل آفات به کار می‌روند.

سم: ماده‌ای است که دارای منشاء گیاهی، حیوانی یا شیمیایی بوده و از یک راه خاص و یا راه‌های مختلف در مقادیر معینی باعث اختلال و یا توقف فعل و انفعالات حیاتی به‌طور موقت یا دائم می‌گردد.

شرکت فرمولاسیون: شرکتی که در آن مواد اولیه یا تکنیکال وارد شده به کشور را با ترکیب با سایر مواد مورد نیاز به سم آماده مصرف برای کشاورزان تبدیل می‌کند.

انسکتاریوم‌های تولید حشرات مفید: پرورشگاه تولید حشرات مفید و مورد استفاده در مبارزه بیولوژیک در مزارع و باغات.

کلینیک‌های گیاه‌پزشکی: مرکزی است که در آن بازرسی و تشخیص مسائل و مشکلات مربوط به سلامتی گیاه صورت گرفته و توصیه‌های لازم در این زمینه ارایه می‌شود. این کلینیک‌ها به صورت محلی جهت بررسی مشکلات گیاه و نیازهای کشاورزان و نیز به عنوان مرکز اطلاع‌رسانی برای خدمات ترویجی کشاورزی عمل می‌کنند. این مراکز رابطی بین مراکز تحقیقات ملی کشاورزی، مراکز ترویجی و جامعه کشاورزی هستند و فعالیت عمده آنها ارایه خدمات تکنیکی به‌طور مستقیم به کشاورزان است. کلینیک‌های گیاه‌پزشکی کانالی اساسی برای دستیابی کشاورزان به مراکز علمی تخصصی کشاورزی

تأمین می‌کنند. علاوه بر این، نیازهای تحقیقاتی زارعین می‌تواند از طریق این کلینیک‌ها به عنوان اولویت‌های تحقیقاتی در دستور کار قرار گیرد. کلینیک‌های گیاه‌پزشکی ازنظر پیچیدگی کار با توجه به موقعیت منطقه و امکان دسترسی به خدمات تخصصی از قبیل روش‌های ویروس‌شناسی متفاوتند، برخی از آن‌ها به‌ویژه زمانی‌که با مراکز تحقیقات ملی کشاورزی در ارتباط هستند ممکن است وظایف قرنطینه‌ای داشته و درگیر هدایت آزمایشات مزرعه‌ای باشند. با این حال بیشتر کلینیک‌ها در مشارکت زارعین در فعالیت‌های تحقیقاتی و آموزشی مربوط به مدیریت آفات نقش دارند. توانایی کلینیک گیاه‌پزشکی در تشخیص مشکلات مربوط به سلامتی گیاه پایه و اساس تأسیس آن می‌باشد.

شبکه مراقبت: سامانه‌ای که زمان کنترل عوامل خسارت‌زا را براساس اطلاعات فنی حاصل از نمونه‌برداری و ردیابی‌های آفات و تجزیه و تحلیل آن به بهره‌برداران اعلام می‌دارد و بر اجرای عملیات کنترلی نظارت می‌نماید.

فرودگاه سم‌پاشی: فرودگاهی که باند فرودش برای هواپیماهای سم‌پاش مورد استفاده می‌گردد.

سم‌پاش: ابزاری که برای اسپری‌کردن سم در مزارع و باغات مورد استفاده قرار می‌گیرد و در دو نوع موتوری و توربینی و در دو بخش خصوصی و دولتی می‌باشد.

گزارش تفصیلی از اقدامات حفظ نباتات در سال ۱۳۹۶ به شرح ذیل می‌باشد.

۱) حوزه قرنطینه گیاهی

سازمان حفظ نباتات برای کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی که از طریق واردات و صادرات و جابجایی محصـول در کشور شیوع پیدا می‌کند از ۶۹ پست قرنطینه خارجی و ۲۴ پست قرنطینه داخلی در اقصی نقاط کشور بهره‌برداری می‌کند.

ردیابی و کنترل آفات قرنطینه‌ای داخلی در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۱ ((واحد : هکتار))

نام آفت	سطح ردیابی	سطح کنترل	
		مبارزه	امحاء (اصله/بوته)/ کیلوگرم
کرم سرخ پنبه	۷۷۱۴۸	–	۱۳۰
کرم سرخ ثانویه پنبه	۵۶۴۴۸	–	–
کرم خاردار پنبه	۸۴۴۴۱	۱۳۱۴۵	۸۱
سوسک کلرادوی سیب زمینی	۷۳۹۳۹	۱۰۰	–
سرخرطومی حنایی خرما	۲۲۱۶۲۳	۶۹۶۰	۲۷۵ اصله
پسیل مرکبات	۸۳۵۲۰,۵	۲۲۵۷۰	–
مگس زیتون	۲۵۵۵۰	۷۷۰	–
پروانه سفید آمریکایی درختان	۲۱۸۴۵۲	–	–
پروانه جوانه‌خوار زیتون	۴۸۷۲۲,۲	۶۷۵	–
شپشک سیاه زیتون	۴۸۸۰۵,۲	۱۰۹۶,۵	–
مگس میوه مدیترانه‌ای	۵۴۴۸۰۷	۲۱۴۴۷	۵۰۰ کیلوگرم
جمع کل	۱۴۸۳۴۵۵	۶۶۷۶۳	۲۷۵ اصله و ۵۰۰ کیلوگرم میوه و ۲۱۱ بوته

ردیابی و کنترل بیماری‌های قرنطینه‌ای داخلی در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۲ ((واحد : هکتار))

نام بیماری	سطح ردیابی	سطح کنترل	
		مبارزه	امحاء (اصله)
تریستزای مرکبات	۲۸۵۵۹	–	–
آتشک درختان میوه دانه‌دار	۶۴۴۵۴	۱۸۵۸	۳۱۷۰
شانکر باکتریایی مرکبات	۸۰۷۰۰	۱۳۷۰	–
بلایت باکتریایی پنبه	۵۲۹۲۰	–	–
سیاهک ناقص گندم	۳۲۶۵۹۱	–	–
جاروک لیموترش	۲۱۰۸۷	۱۶۱۴	–
نماتد قلوه‌ای مرکبات	۴۰,۳	–	–
نماتد ریشه مرکبات	۱۰۰,۲	–	–
نماتد مولد گره ریشه	۴۶۶	۲۳۱	–
نماتد سیست سیب‌زمینی	۱۵۰۷۰۱	–	–
گرینینگ مرکبات	۱۱۵۱۷۵	۴۱۴۹	–
جمع کل	۸۴۰۷۹۳	۹۲۲۲	۳۱۷۰ اصله

صدور گواهی بهداشت گیاهی برای جابجایی انواع نهال و اندام های تکثیرشونده گیاهی در داخل کشور در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۳

استان	تعداد گواهی صادره	تعداد نهال و اندام تکثیری جابجا شده
آذربایجان‌شرقی	۲۵	۷۸۶۹۶۷
آذربایجان‌غربی	۴۸	۲۸۸۰۴۰
اصفهان	۱۷۷	۹۲۲۶۸۶
البرز	۳۰	۱۴۷۲۹۵
ایلام	۳	۴۴۹۰۰۰
بوشهر	۵	۷۴۸۰۶
تهران	۵	۲۷۹۸۷۱
چهارمحال و بختیاری	۱۲	۱۳۷۹۴۰
خراسان‌جنوبی	۱۳	۱۴۱۷۲
خراسان‌رضوی	۶۷	۲۰۰۵۰۵
خراسان‌شمالی	۷	۲۷۹۳۰
خوزستان	۵	۱۹۶۶۱
زنجان	۲۳	۱۷۴۷۸
سمنان	۵	۲۴۷۵۰
سیستان و بلوچستان	۹	۳۸۰۵۰۰
فارس	۳۱۱	۲۷۱۷۵۲۲
قزوین	۴۵	۷۷۳۸۱۴
قم	۲	۱۷۷۲۰
کردستان	۸۰	۱۹۹۲۰۹۰
کرمان	۶۹	۴۵۸۳۵
کهگیلویه و بویراحمد	۱۳	۶۳۴۰۸۰
گلستان	۱	۷۵۰۰
گیلان	۳۲	۴۲۶۶۰۰
لرستان	۵	۷۸۸۶۱
مازندران	۵۲	۲۱۴۶۵۴
مرکزی	۵۱	۲۸۵۵۱۰
همدان	۱۸	۶۲۸۲
یزد	۲۲۰	۱۰۵۲۰۵۰
جمع کل	۱۳۳۳	۱۲۰۲۴۱۱۹

- استان‌های اردبیل، کرمانشاه و جنوب استان کرمان فاقد اطلاعات می‌باشند.

اعمال ضوابط قرنطینه و موازین بهداشت گیاهی

روی محموله‌های کشاورزی وارداتی، ترانزیتی و صادراتی در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۴

شرح عملیات	واحد	مقدار سال ۱۳۹۵	مقدار سال ۱۳۹۶
اعمال ضوابط قرنطینه‌ای روی محموله‌های وارداتی	تن	۱۸۳۹۲۳۸۲,۹	۱۸۹۴۹۳۵۱,۷
	مترمکعب	۹۲۵۳۴۴,۶	۶۱۴۲۶۳,۰۷
	عدد (قلمه، نشاء و نهال)	۵۴۵۵۳۳۴	۴۰۸۲۲۶۱
	عدد (پیاز)	۶۷۰۶۸۱۷۴	۵۷۹۵۴۸۴۱
اعمال ضوابط قرنطینه‌ای روی محموله‌های ترانزیتی	تن	۱۳۱۷۸۵۵,۵	۱۳۵۳۰۵۵,۸۳
	مترمکعب	۱۲۷۱۱,۳	۱۴۷۳۷,۰۹
	اصله	۱۷۹۷۷	۱۹۴۴۶
اعمال ضوابط قرنطینه‌ای روی محموله‌های صادراتی	تن	۳۰۳۲۹۳۷	۲۷۹۹۵۱۰,۳۳
	اصله	۲۵۵۳۸۹	۱۱۸۲۰۳۹
	عدد	۲۳۹۳۶۶	۳۳۰۱۱۷۶
امحاء محموله‌های وارداتی	عدد	۸۰	۲۵۴۷
	تن	۱۵۰,۵	۵۷۶,۸۹
برگشت محموله‌های وارداتی	تن	۵۱۰	۶۴۰
	عدد (پیاز)	۲۵۰۰۰۰	۰
گواهی بهداشت صادره	برگ	۱۳۹۳۰۵	۹۴۸۳۳

اعمال ضوابط قرنطینه روی محموله‌های مشمول قرنطینه بعد از ورود در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۵

نوع محموله	تعداد گلخانه	تعداد اندام گیاهی
شمعدانی	۱۴	۲۵۳۴۱۹
رز	۶۹	۱۳۲۴۷۲۲
ایمپیشن	۴	۳۴۲۵۲
بگونیا	۱۶	۱۴۲۶۰۰
میخک	۲۸	۸۳۸۳۰۰
بنت قنسول	۱۵	۲۳۴۲۶۲
آنتوریوم	۳۶	۴۵۹۸۸۰
سیکلامن	۹	۱۳۶۴۲۸
کوکب	۲	۷۶۵۰۰
لیسیانتوس	۱	۳۰۰۰۰
آلسترومریا	۵	۱۸۵۳۴
ارکیده	۱۹	۲۹۱۳۱۴
فوشیا	۲	۱۸۰۰۰
ورزیا	۲	۲۸۰۰۰
هیدرانژیا	۱	۵۰۰۰
ژربرا	۹	۶۹۸۱۱
داوودی	۳	۸۱۵۵۰
فیتونیا	۱	۱۴۶۰۰
سانسوریا	۲	۱۸۹۲۴
نیشکر	۱	۱۶۸
گیاهچه موز کشت بافتی	۱	۲۵
نهال درختان میوه	۲	۵۹۷۲
جمع کل	۲۴۲	۴۰۸۲۲۶۱

ساماندهی، نظارت و تدوین ضوابط استانداردها و برنامه‌های کنترل عوامل خسارت‌زای قرنطینه گیاهی در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۶ ((واحد : فقره))

شرح عملیات	تعداد
تدوین شرایط و ضوابط فنی ضدعفونی محصولات کشاورزی وارداتی، صادراتی و ترانزیتی	۲۰۰
تهیه، تدوین و بازنگری دستورالعمل‌های اعمال ضوابط قرنطینه‌ای واردات، صادرات و ترانزیت محموله‌های کشاورزی بر اساس استانداردها و موازین بین‌المللی بهداشت گیاهی	۲
برنامه‌ریزی و نظارت بر حسن اجرای دستورالعمل‌ها و استانداردهای تدوین شده در سطح کشور	۳۰

تعیین و صدور شرایط قرنطینه‌ای در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۷ ((واحد : فقره))

شرح عملیات	نوع ریسک	میزان
تعیین شرایط قرنطینه‌ای ورود متناسب با نوع ریسک	بالا	۷۱
	متوسط	۱۱۴
	کم	۴۱
	فاقد ریسک	۱۳
صدور شرایط قرنطینه‌ای برای واردات محموله‌های با ریسک بالا		۸۹۲
صدور شرایط قرنطینه‌ای برای ترانزیت محموله‌های کشاورزی		۱۰۶۳

عملیات کنترلی ضدعفونی در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۸

شرح عملیات	واحد	ضدعفونی با گاز متیل بروماید		ضدعفونی با گاز فسفین	
		مقدار گاز	حجم عملیات	مقدار گاز	حجم عملیات
واردات	متر مکعب	۱۰۰۵,۷	۱۵۲۷۲	۱,۷۵	۵۰۰
	تن	۲۱۶۵,۱	۲۶۳۰۴	۲۵۱۵,۹	۵۷۵۰۵۶
صادرات	متر مکعب	۲۷۸۴,۵	۴۲۲۸۶	-	-
	تن	۴۷۰۴,۴	۵۷۱۵۳	۱۹۲,۳۶	۴۳۹۶۸,۸۶

فهرست آفات و بیماری‌های قرنطینه داخلی در سال ۱۳۹۶

جدول شماره ۱-۴-۹

نام فارسی	نام علمی
کرم سرخ پنبه	*Pectinophora gossypiella*
کرم سرخ ثانویه پنبه	*Pexicopia malvella*
کرم خاردار پنبه	*Earias insulana*
سوسک کلرادوی سیب‌زمینی	*Leptinotarsa decemlineata*
سرخرطومی حنایی خرما	*Rhynchophorus ferrugineus*
پسیل مرکبات	*Diaphorina citri*
مگس زیتون	*Bactrocera oleae*
پروانه سفید آمریکایی درختان	*Hyphantria cunea*
جوانه‌خوار زیتون	*Palpita unionalis*
شپشک سیاه زیتون	*Saissetia oleae*
مگس میوه مدیترانه‌ای	*Ceratitis capitata*
بیماری ویروسی تریستزای مرکبات	*Citrus tristeza virus (CTV)*
بیماری آتشک درختان میوه دانه‌دار	*Erwinia amylovora*
بیماری شانکر باکتریایی مرکبات	*Xanthomonas axonopodis pv. citri*
بلایت باکتریایی پنبه	*Xanthomonas axonopodis pv. malvacearum*
سیاهک ناقص گندم	*Tilletia indica*
فیتوپلاسمای عامل بیماری جاروک لیموترش	*Phytoplasma aurantifolia [Candidatus]*
نماتد قلوه‌ای مرکبات	*Rotylenchulus reniformis*
نماتد ریشه مرکبات	*Tylenchulus semipenetrans*
نماتد مولد گره ریشه	*Meloidogyne hapla* *Meloidogyne arenaria*
نماتد سیست سیب‌زمینی	*Globodera rostochiensis*
بیماری میوه سبز مرکبات	*Candidatus Liberibacter asiaticus*